

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Amsterdam: Varia

Gawronski, J.

Publication date

2011

Document Version

Final published version

Published in

De Archeologische Kroniek van Noord-Holland

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Gawronski, J. (2011). Amsterdam: *Varia*. *De Archeologische Kroniek van Noord-Holland, 2010*, 18-19. <http://www.noord-holland.nl/web/Themas/Cultuur/Provinciaal-Depot/Archeologische-kroniek-1.htm>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Provincie
Noord-Holland

De archeologische kroniek van Noord-Holland 2010

Inhoud

- Voorwoord**
- 2 Alkmaar**
 - 2 Doelenveld
 - 5 Paardenmarkt
 - 7 Paardenmarkt (voorlopige resultaten)
 - 10 Wagenmakerstraat
- 13 Amsterdam**
 - 13 Elandsstraat 101-109
 - 15 Haarlemmerplein
 - 16 Herengracht 74-78
 - 17 Noord/Zuidlijn
 - 17 Sarphatistraat 470, Bolwerk Muiden
 - 18 Varia
- 20 Amsterdam-Zuiderdorp**
 - 20 Kerkhof
- 21 Bergen**
 - 21 Ruïnekerk
- 23 Bergen en Harenkarspel-Schoorldam**
 - 23 Kasteel of tolhuis
- 24 Beverwijk**
 - 24 Broekpolder-Wijkerbroekse molen
- 24 Castricum**
 - 24 De Boogaert
 - 26 Dorpsstraat
- 27 Egmond-Binnen**
 - 27 Herenweg 66
- 29 Enkhuizen**
 - 29 Molenweg 7
 - 32 Noorderboerenvaart 26
 - 32 Noorderhavendijk tot Compagniesbrug
 - 37 Vijzelstraat
- 41 Waagstraat 6**
- 44 Zuider Boerenvaart 43**
- 47 Haarlem**
 - 47 Groot Heiligland 26
 - 48 Stationsplein/Jansweg
- 50 Heemskerk**
 - 50 Dorpskerk
- 51 Heerhugowaard**
 - 51 De Horst
- 51 Heiloo**
 - 51 Maalwater
- 53 Hoorn**
 - 53 Kleine Havensteeg 7-9
 - 56 Westerdijk 13-17
- 59 Hoorn, Enkhuizen, Stede Broec, Drechteland**
 - 59 Zuiderdijk
- 62 IJmuiden**
 - 62 Lange Nieuwstraat
- 64 Medemblik-Opperdoes**
 - 64 Camping Klein Giethoorn
- 66 Medemblik-Abbekerk**
 - 66 Dorpsstraat 8
- 66 Oostzaan**
 - 66 Jacob Corneliszstraat ter hoogte van nr. 8/9
 - 68 Kerkstraat/Kerkbuurt
 - 69 Zuideinde 67-69
- 70 Purmerend**
 - 70 Koemarkt-Ursulaklooster
- 71 Stede Broec-Bovenkarspel**
 - 71 Hoofdstraat 17-19
- 72 Uitgeest**
 - 72 Plangebied Verzijlenberg (nabij de Waldijk)
- 73 Uitgeest-Assum**
 - 73 Waldijk perceel J
- 74 Wormerland-Jisp**
 - 74 Dorpsstraat 5a
 - 75 Weiver
- 76 Zaanstad-Krommenie**
 - 76 Noorderhoofdstraat 173
- 77 Zaanstad-Westzaan**
 - 77 J.J. Allanstraat 210
 - 77 Kerkbuurt 37
- 80 Zaandam**
 - 80 A.F. de Savorin Lohmanstraat 19-21/Zuiderkerkstraat 9
- 81 Varia**
 - 81 Oproep
 - 81 Een adellijke orka
 - 83 Collectie Westra op weg naar het Depot
 - 84 De herkomst van Hilde
 - 86 Drieknoppenfibulae uit Kennemerland
 - 88 De 'small long brooch' van Limmen
 - 90 Een Neanderthalerwerktuig uit Muiderberg
 - 91 Naarden | IJzeren Veld
 - 92 Gooi en Vechtstreek Vondstmeldingen 2010
- 94 Recente restauraties provinciaal depot**
- 97 Literatuurlijst**
- 100 Illustratieverantwoording**

Muurresten van de rechterface van het bolwerk Muiden met in rood een projectie van de complete punt (saillant) van het bolwerk, gezien naar de Singelgracht.

Amsterdam | Varia

Op een aantal locaties in de stad werd tijdens de aanleg van kelders en funderingsherstel noodonderzoek verricht om beerputten, gemetselde rioolconstructies en waterkelders te documenteren. Na de sloop van het pand Schippersstraat 8 werd op het achtererf een rechthoekige beerput (1,85 x 1,4 m) gevonden. De put, met een steensbrede wand van oranje-bruine baksteen (18/19 x 8 x 4,2 cm), was 1,80 m diep en voorzien van een met plavuizen beklede stortgoot. De inhoud bestond hoofdzakelijk uit zand en bouwpuin, maar onderin restte een circa 20 cm dikke laag beer met 19de-eeuwse vondsten. De put had (op 1,00 m onder N.A.P.) een gemetselde bakstenen bodem. Een dergelijke beerputconstructie

was in Amsterdam niet eerder gevonden. Een meer gangbare beerput werd opgegraven achter Eerste Leliedwarsstraat 5 in de vorm van een rechthoekige houten constructie met bakstenen stortkoker. De van oorsprong waarschijnlijk 17de-eeuwse put is in de 19de eeuw geheel geleegd en daarna niet meer als afvalput gebruikt. Tijdens funderingsherstel werd tegen de achtergevel van het pand Haarlemmerdijk 136 een waterkelder gevonden en bleken op de Keizersgracht 148-152 en de Prins Hendrikkade 125 dubbele waterkelders en delen van een gemetseld riool aanwezig te zijn. Op geen van de adressen was het mogelijk de constructies ongeschonden in situ te behouden in verband met het plaatsen van nieuwe funderingspalen.

Anders verliep het bij funderingsherstel van Lauriergracht 116. Tijdens een voorafgaande verkenning werden onder de betonvloer van het pand twee enorme waterkelders ontdekt met een buitenmaat van 9,3 x 3,1 m en 9,5 x 3,5 m. Ze waren opgetrokken uit paarsbruine baksteen van 22,5 x 9,5/10 x 3,7 cm en bestonden uit respectievelijk 5 en 6 gewelfde en max. 3,35 m hoge compartimenten, die onderling waren gescheiden door een steensbrede muur met een doorgang. De typisch 18de-eeuwse baksteen was ook gebruikt voor een schuingeplaatste klamplaag aan de binnenzijde van bakken. De binnenwand was tot circa 1,5 m verkleurd, hetgeen erop wijst dat de kelders doorgaans voor de helft met water waren gevuld. Gezien hun omvang betekende dit nog altijd een watervoorraad van circa 50.000 liter per kelder. De aanwezigheid van dergelijke grote waterreservoirs kan worden verklaard door het feit dat het pand

vanaf 1757 in gebruik was als Luthers Weeshuis, een liefdadigheidsinstelling met een groot aantal bewoners. Met een maximale inhoud van elk circa 100.000 liter houden deze exemplaren het midden tussen de particuliere waterkelders, die vanaf de 17de eeuw in grote getale zijn aangelegd en de openbare 'stedelijke verswaterbakken' die tussen 1790 en 1824 verspreid over de stad zijn gebouwd. Vanwege hun unieke karakter heeft de eigenaar van het pand, het stadsdeel Centrum, de nieuwe fundering aangepast, zodat de waterkelders ongeschonden bewaard konden blijven.

Gemeente Amsterdam, Bureau Monumenten & Archeologie, Jerzy Gawronski

Interieur van een de 18de-eeuwse waterkelders op de Lauriergracht. De verschillende compartimenten zijn van elkaar gescheiden door een tussenmuur met een doorgang.

